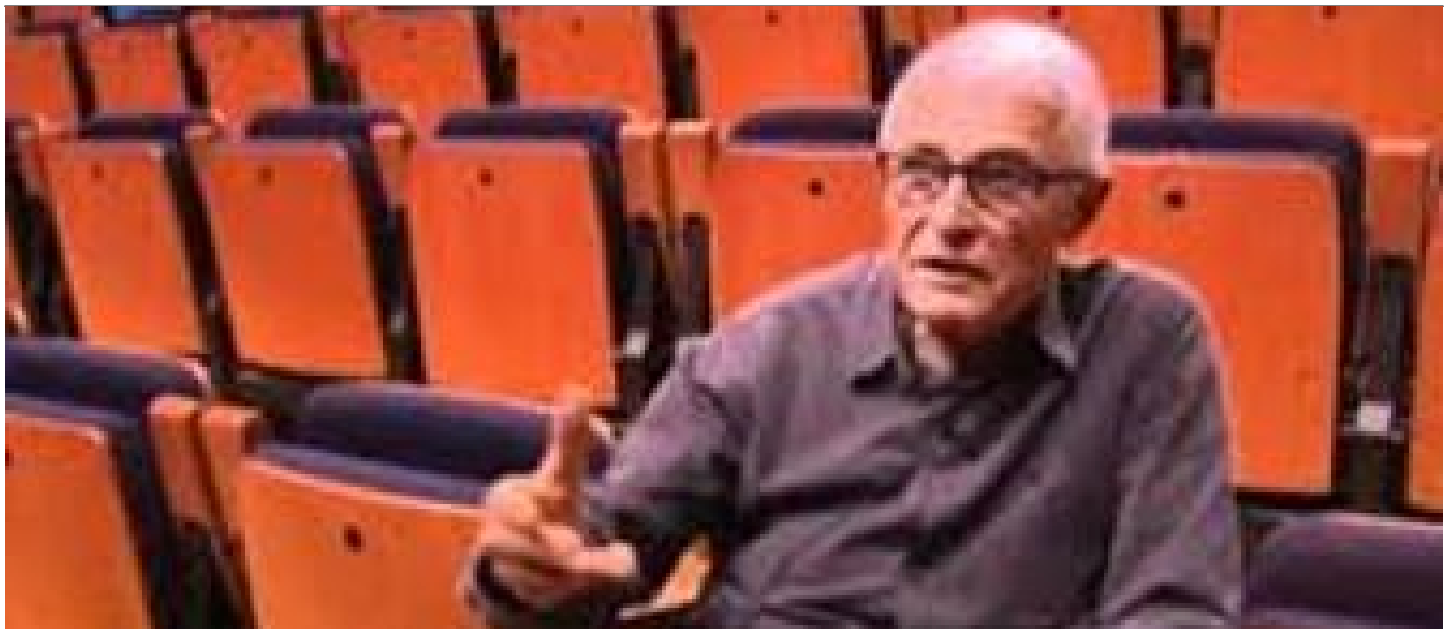

«La Sardana i la Religió de les Bruixes» o com descobrir coneixements amagats sota la pols dels segles

Autor: Robert Lleonart i Casadevall

Data de publicació: 24-10-2015

Us oferim el parlament que l'arqueòleg mataroní Robert Lleonart va pronunciar el propassat 9 de setembre a Cabrera de Mar, a l'acte de presentació del llibre.

La presentació d'un llibre és sempre una tasca arriscada i més en el cas que ens ocupa, l'obra d'en Jordi Bilbeny *La sardana i la religió de les bruixes* ve a engruixir la seva extensa bibliografia. Membre de l'Institut Nova Història i prolífic autor de temàtica històrica desmitificadora del relat oficial escrit pels vencedors, de la seva obra hem de destacar *Cristòfor Colom. Príncep de Catalunya*, *La vida de Llàtzer de Tormos*, *El dit d'En Colom*, *Brevíssima relació de la destrucció de la història* o *La descoberta catalana d'Amèrica*.

Avui, però, hem de parlar del seu darrer llibre intitulat *La sardana i la religió de les bruixes*, que he llegit amb molt d'interès, descobrint-hi una ingent feina de recerca bibliogràfica reflectida en la gran quantitat de cites a peu de pàgina que En Bilbeny ha anat espigolant a fons en els arxius i publicacions que al llarg dels segles s'han referit al món esotèric, desconegut i místic de les nostres societats. Les tradicions bruixístiques presents al llarg del Pirineu, tot passant per terres basques, occitanes i catalanes mantenen un substrat cultural força homogeni que arriba pràcticament fins avui. És a les reunions de bruixes i bruixots, amb els consegüents àpats rituals que comporten sovint la ingesta de substàncies enteògenes, on es desenvolupa la dansa en forma de cercle que roda i roda desenfrenadament davant la presència del diable en forma de gran boc.

Aquesta primigènia sardana té la seva imatge més antiga en la pintura rupestre de la Roca dels Moros del Cogul a Les Garrigues. Aquesta cavitat conserva representacions pictòriques amb més de 5.000 anys d'antiguitat entre les quals destaca la famosa escena de la dansa fàl·lica on es representa un grup de dones donant-se les mans i dansant a l'entorn d'un personatge masculí exageradament sexual i que s'ha interpretat com una invocació cultural de la fertilitat. Al nostre país, els primers que s'interessen per la recuperació de les tradicions i costums ancestrals són arqueòlegs i

etnòlegs que pertanyen a l'anomenat excursionisme científic. Entre ells, En Joaquim Vayreda i En Josep Saderra del Centre Excursionista d'Olot i l'Artur Osona, membre de l'Associació Catalana d'Excursions científiques, ens fan arribar un extens llegendari sobre la construcció de dòlmens i l'aixecament de menhirs, accions protagonitzades gairebé sempre pel diable. Efectivament, amb el nom de Pedra del Diable coneixem molts menhirs de llarg a llarg del territori. N'és un exemple la Pedra Serrada o Pedra del Diable de Parets del Vallès, de la que En Joan Amades recull la següent contalla:

“L'arquitecte constructor de la catedral de Girona, després d'aixecar una de les majors naus i l'obra estar quasi acabada, es va trobar que no va saber tancar la volta. Per això acudí al diable, que li prometé acabar-la a canvi de la seva ànima. Per fer-ho, el diable trià una gran pedra que es trobava en un camp de Parets del Vallès. La pedra, però, era massa gran i envià a dos dels seus acòlits perquè la serressin. Així ho feren, però quan estaven a mitja feina sonà el toc de l'Ave Maria al campanar de Parets i els diables fugiren a corre-cuita deixant la pedra a mig serrar. Curiosament, avui encara podem veure en un extrem de la pedra una escletxa que ens indica la part que es volgué tallar”.

A part dels megàlits, els caus i les coves també es vinculen a llocs bruixístics, citem només a tall d'exemple el Cau de les Goges de Sant Julià de Ramis al Gironès i, aquí mateix, la Cova de les Bruixes o de les Bones Dones al faldar del Montcabrer, forats que actuen com a úters de la Mare Terra i també com a portes de comunicació amb l'inframón.

Altres elements que cita En Bilbeny són els gravats, inscultures i cupuliformes obrats sobre les lloses cobertores de certs megàlits i també sobre rocams propers que haurien tingut una utilitat en rituals de libació.

Finalment, i per acabar, farem esment a dos relats d'En Josep Maria Pellicer i Pagès presents a la seva obra Estudios Histórico-Arqueológicos sobre Iluro de l'any 1887. En un d'ells parla de la bruixa de Vallgorguina vinculada amb el dolmen de Pedra Gentil, lloc de trobada i reunió de bruixes per congriar el mal temps. Tant és així que, quan en les caloroses tardes d'estiu es formen espesses nuvolades cap a l'indret del dolmen, clar indici d'una pròxima tempesta i pedregada, els pagesos exclamaven: Oh! La bruixa de Vallgorguina! La fatal bruixa de Vallgorguina!

L'altre relat ens parla de la tradició popular mataronina del ritual de guariment de la trencadura o hèrnia en els infants i n'esmenta un cas concret amb guarició final. El nen es deia Josep i era de Can Pauleta a les Cinc Sènies. Acompanyat dels seus pares, Josep Mitjans i Maria Viñals, va ser portat a un bosc proper a Can Diviu de Valdeix on tingué lloc la cerimònia consistent a escollir un roure jove i practicar-li una incisió que pogués donar pas a una criatura que, embolcallada dins un drap de lli, era passada per l'interior del roure al punt de les dotze de la nit. Qui el sostenia, pronunciava aquestes paraules: “trencat te'l dono”; i per l'altre costat era recollit responent “cura't te'l prenc”, repetint l'operació tres vegades. Seguidament, es treia l'embenatge i amb ell s'embolicava el tall de l'arbre recobrint-lo amb una capa d'argil·la i lligant-ho tot ben fort amb una corda d'espart. Si després d'alguns mesos les pluges deixaven el tronc al descobert i sense senyal del tall practicat, l'infant s'havia curat.

Amb tot el que portem dit, queda clar que les llegendes i tradicions ens han arribat pràcticament intactes fins al present segle i en Jordi Bilbeny ho justifica a bastament. Per tant només cal recomanar-vos la lectura aprofundida de La sardana i la religió de les bruixes, llibre d'on traureu ben segur uns coneixements que, sense la feina de l'autor, haurien quedat amagats sota la pols dels segles.

Robert Lleonart i Casadevall
Centre d'Estudis d'Arqueologia i Història del Maresme CEAHM
Cabrera de Mar 9 de setembre del 2015